

JÁTÉKOKRÓL KOMORAN

STEINITZ TIBOR

A gyerekek szeretik a játékot.

Az egyiptomi piramisokban, a fáraók temetkezési helyén is találtak gyermekjátékszereket. Mozgatható állkapcsú, fogcsattogtató kis játékoszlánt és krokodilust.

A mai gyerekek játékaik komplikáltabbak. A fenyőfák körül manapság kis bombavető repülőgépek keringenek, autók robognak, miniatűr rakéták süvítenek. A szédületes technikai fejlődést követték a játékszerek is. Mégis megmaradtak a babák, a hintalovak is. Sok gyereknek csak kócbaba jut.

A vietnami gyerekeknek egyszerre jut igazi játékszer és igazi bomba — az amerikai bácsiktól. Mert a tábornok bácsik támogatják az úgynevezett pszichológiai, a lelkiekhez szóló hadviselést, és közben az amerikai játékipart is.

A vietnami „háborús erőfeszítés” hozzájárult az amerikai ipar fellendüléséhez. A hadiipar részvényesei legalább 16 százalékos osztalékra számítnak. A játékgyárosok sem adják alább.

Mindkét iparág ki akarja használni a karácsonyi piacot. Alighanem ezért halogatták az utolsó pillanatig a buddhista Vietnam javaslatának elfogadását, hogy karácsony napján legyen tűzszünet.

A béke nem kifizetődő nekik, sem a földön az emberek között, sem a világűrben.

1965. dec. 25.

LÁZADÓ DALNOKOK

A főleg zajongó, néha jajongó, ritmusos és tartalmatlan könnyűzene, amely úgy megfertőzte az ifjúságot világszerte, úgy látszik új irányban fejlődik. A torzonborz köcsögfrizurás énekesek, a korszerű hírközlékedés idejében egyszerűen világhíre szert tett trubadúr-utódok a béke dalnokaivá válnak az Egyesült Államokban.

A vietnami piszkos háború felrázta az amerikai egyetemi ifjúságot. Idestova két éve, hogy a kaliforniai Berkeley szabadtéri színpadon szó-

csatákban jelentkezett a fiatalok lázadása. A hatóságok gáncsai és a betiltások ellenére nagy hullámokban terjedt a politikai mozgalom formáit öltő pacifizmus.

Az elnemetelenedés, az elembertelenedés, az amerikai életfelfogás ellen lázadó amerikai fiataloknak Bob Dylan, ez a 24 éves trubadúr éneкли, orrhangján süvöltözve, kinyilatkozásait.

Nyers fordításban a következőképpen hangzik a lázadó, maró, gúnyos, cinikus dal, amely az ifjúság himnuszává lett:

Ide jöjjetek a háború gazdái,
 Ti, akik puskát gyártatok,
 Akik a halál repülőgépeit gyártjátok,
 Akik óriásbombákat gyártatok,
 Akik paloták homlokzata mögött rejtőztök,
 Akik irodákban rejtőztök,
 Csak látni akarlak benneteket,
 Mert átlátok álarcotokon.

— — — — —
 Kívánom, hogy megdögöljeteK,
 Gyorsan vigyen benneteket a halál,
 Kikísérem majd luxus-koporsótokat
 Egy hamvas délután,
 Nézem majd amint leeresztenek
 Benneteket halálágyatokba,
 Addig állok majd sírotoknál
 Míg megbizonyosodom, hogy halottak vagytok.

Bob Dylan felújította az amerikai népdalt. Énekeiben újra formálód-
 nak a pionírok dalai, a néger blues, a XIX. század balladáí, a harmin-
 cas évek gazdasági válságában énekelt fájdalmas lázongások. Új népdal
 született rock and roll ütemben.

Az amerikai ifjúságnak immár új dalai vannak. A fiatal pacifisták
 éneklík, persze azok is, akik csak a ritmust szeretik.

Mindenesetre jellemző a fejlődés. Az amerikai ifjúság kilép passzivi-
 tásából. A bírálát egyelőre énekelt fegyverével, eljutott a háborús fegy-
 verek bírálataíig.

1966. április 7.

INDEXRE KERÜLT AZ INDEX

A létesítése pillanata óta, négyszáz éven át, korszerűtlen volt, és
 miután visszavonhatatlanul neveltségessé vált, megszüntették az Indexet.

Neveltségés volt, hogy 1952-ben indexre tették André Gide és Jean-
 Paul Sartre műveit; megmosolyogni való, hogy pápai vagy püspöki en-

gedély nélkül tilos olvasni Descartes és Kant írásait, hogy nem szabad belelapozni a Brit enciklopédiába, vagy a Larousse lexikonba, a Nagy szovjet enciklopédiáról nem is szólva.

Tilalom és egyházbüntetés sújtotta azt, akik Flaubert, Balzac és Zola regényeit olvasta, és bizony mosolyogni kellett azon, hogy 1960-ig várakozott a szent kongregáció, hogy levegye az indexről az ifjúság kedves és kedvelt olvasmányát: Hugo Victor Nyomorultakját és A Notre Dame-i toronyőrért.

Ottaviani bíboros, a Congregatio de propaganda fide, a legfőbb hit-térítő hatóság proprefektusa, újságíróknak adott nyilatkozatában bejelentette (mint már hírül adtuk), hogy 1966 áprilisától nem tesznek több könyvet indexre, azaz megszüntették az Indexet.

A Vatikán 1966. évi költségvetéséből törölték a tételeket, amelyek a Congregatio indicis, a tiltott könyvek kongregációjának a működését pénzelte. 25 bíboros, 34 konzultor, 5 relator és 2 hivatalnok munkálkodásának a költségeit törölték. Mert ekkora tekintélyes gépezettel működött a röviden Index néven hírhedté vált intézmény.

A realatorok ezentúl nem terjesztenek be írásos jelentést a konzultoroknak a betiltandó könyvekről, és többé nem ül össze a kongregáció, amelyen fontos esetekben maga a pápa elnökölt.

Indexre került végre az Index.

Kommisszáriusa, a főinkvizítor egyenes leszármazottja, béliára került. Új állást kell találni számára, mert megszüntették a munkahelyét.

Az egyház politikai-rendőri intézménye, az inkvizíció, amely a XIII. század óta működött, és 1559 óta, az Index létesítésével a Congregatio indicis alakjában folytatódott, most végleg megszűnt. Ottaviani bíboros szavai szerint az Index ezentúl csak „történelmi kútfőnek marad meg, tanulmányozásra”.

Nem könnyű hozzájutni ehhez a kútfőhöz, habár utoljára 1948-ban jelent meg nyomtatásban. Az Index librorum prohibitorum betűrendes jegyzéke mintegy ötezer eltiltott szerző nevét tartalmazta.

Szabadjon végül jóleső mosolyunkat egy zűrzavaros szóképpen megvillantani: a szellemi élet temetőjének, az Indexnek sírjánál megilletődött fintorral búcsúzunk a könyvégetés máig élt hőstétől.

1966. április 27.

A FÖLD FELFEDEZÉSE

— Föld, föld kiáltották Kolumbus spanyol matrózai, amikor megpillantották az Újvilág földerengő földsávját. — A Föld — kiáltották fél évezreddel később a matrózok leszármazottai amikor az Apollo űrkabinjából televízión küldött képen meglátták földrészüket. Nem volt nagyobb egy féregnyúlványnál.

Egy iskolai földgömbnél is kisebb labdának látszott Földünk a képernyőn. Fél labdának, mert az északi féltekén éjszaka volt, hétfőn este kilenc órakor.

Láttuk még a Déli-sarkot és a felhők közül mintha előbukkant volna Afrika déli csücske.

Felejthetetlen élmény volt: szinte tenyerünkbe foghattuk a világ központjának hitt Földünket, a világegyetem parányi anyagi pontját.

Alig kivehetően láttuk Dél-Amerika csücskében a Magellán-szorost, amelyen négy évszázaddal ezelőtt hajózott át ember a földi teret kutatva, és kimerészkedett a Csendes-óceánra, nem kevesebb veszélyt vállalva az ismeretlen földi vizeken, mint most az Apolló legénység a végtelen űr térségében.

Az ókori görögök már sejtették, hogy Földünk gömbszerű, ám a világ végét a Földközi-tengert lezáró Gibraltárnál vélték, ahol Atlasz hordozza vállán a létező világot. Galileiig hitték, hogy a Nap, a Hold, a csillagok díszül szolgálnak Földünk égboltján. A Földről vallott tanok és dogmák megdöntése egyben az emberi narcizmus trónfosztása is volt.

Mégis, az egykor óriásnak látott és parányira zsugorodott Föld lakosa agyával és kezével, kitartó és merész vállalkozó kedvével mind tovább furakodott a végtelen ismeretlen megismerésébe. Most a Holdhoz férközik tudásvágyában, és a földi tudományok most veszik igazi kezdetüket, amikor végre átfogóan, egészében megláttuk földünk arculatát.

Most szereztünk először látott tudást bolygónkról, amelyen néhány milliárdan együttesen utazunk a végtelen világmindenségben. A történelmi jelentőségű élmény, a képernyőn feltűnt tenyérnyi forgó Földünk látványa ösztönözzön bennünket, embereket földi problémánk, a béke befogadására.

1968. december 25.

A HÁBORÚZÁS EGYÉNI VILÁGCSÚCSA

Csákovával a fején, oldalán a hagyományos szamurájkarddal, kezében a tisztán és lövésre kész állapotban tartott puskájával előbújt föld alatti rejtékhelyéről Hiroo Onada, a japán császári hadsereg hadnagya. Harminc évig rejtőzködött a Fülöp-szigetek dzsungelében, mert nem kapott „tüzet szüntess” parancsot, és hogyan is hihette, hogy a legyőzhetetlen japán hadsereg kapitulált.

Volt felettese, Tanigucsi őrnagy utazott a helyszínre, és írásos parancsban tudatta a makacs háborúzóval, hogy a japán hadsereg 1945. augusztus 15-én beszüntette a hadműveleteket. A hadnagy 22 éves volt, amikor 1944-ben Luzon szigetére vezényelték, s most, 52 éves korában, a hősöknek kijáró tisztelettel fogadták a tokiói repülőtéren, és bizonyos néprétegek országszerte ünneplik.

Ijesztően elgondolkoztató eset! Ha tiszteletet is érdemel az adott szó,

a fogadalom megtartása, a végsőkig kitarító parancsteljesítés mégiscsak a militarista szellem és a háborús örület megtestesítésének elretentő példájával állunk szemben. A megátalkodott hadfi emberfölötti vállalkozása megállította az időt a világháború távol-keleti csatatere fölött!

Bármennyit is változott, Japán a háború és a vereség óta, a buddhista szentélyekben még őrzik a háború isteneinek a szobrait, és oltáraitak belengik a hősök árnyai. Sokak képzeletében a császár még mindig az istenség egyenes leszármazottja.

A történelem tud harmincéves, sőt százéves háborúról is, az egyéni csúcseredményt azonban Onada hadnagy tartja. A háborúzás világcsúcsának dicső birtokosa lepipálta Jokal őrmestert, aki két évvel ezelőtt adta meg magát, ugyancsak a távol-keleti őserdőkből, szerény 28 évi rejtőzködés után.

1974. március 16.

VÉR ÉS ARANY

A pretoriai bányászipari kamara legutóbbi kimutatása szerint 400 000 néger robotol a Dél-afrikai Köztársaság bányáiban. Egyebek között évente 750 tonna aranyat termelnek, és a sárga nemesfém mellett szinte rendszeresen jelentkező urániumból 3000 tonna uránoxidot hoznak a napvilágra.

A kényszermunka-táborok rabfegyelme uralkodik a fájldözög köztársaság bányáiban, s a bennszülött néger bányászok kiképzésére a kaszárnyák módszerét alkalmazzák.

A Dél-afrikai Köztársaságba tartozó Oranje „szabad államban” levő Harmony aranybányában — hangzatos elnevezését meghazudtolva — hét fehér rendőrparancsnok ötven botos néger alárendeltjével és nyolc betanított rendőrkutyával gyakorolja a fegyelmet 20 000 néger bányász fölött, akik évente 30 tonna aranyat és 420 tonna uránoxidot fejtenek ki a föld gyomrából. Viszonylag túrhető körülmények között dolgoznak, mert 1800 méter mélységben csak 35 fokos hőség uralkodik, míg a Witwatersrand bányában 4500 méter mélyből kell felhozni a kincset, ahol a hőmérséklet lélegzetfojtó 50 fokot mutat.

A bantu, zulu, busman nemzetségekbe tartozó négereknek a katonai fegyellemmel betanított gépies mozdulatok mellett el kell sajátítaniuk a parancsszavak műnyelvét is. A mindössze néhány száz szóból álló, úgynevezett fanangal nyelv — amelynek nincsenek nyelvtani szabályai — az ordított rendelkezések megértésére szolgál.

A színes bőrű bányászok negyedannyit keresnek, mint fehér bőrű szaktársaik. A „kiváltságos faj” védelmére engedélyezett hivatalos szakszervezet éberén őrködik afölött, nehogy a néger bányász bére megközelítse fehér kartársa jövedelmét.

A bányák mélyén a legördülő kövek, a beomlások alatt a múlt év-

ben, az 1974-es esztendő minden tizedik órájában egy néger bányász vesztette életét. A kegyetlen elnyomás ellenére kitörő bérharcokban agyonvert és lelőtt bányászokról nem készült statisztikai kimutatás. Az arany ára viszont kimutathatóan 160—170 dollárra szökött fel unciánként (28,35 gramm).

Harminc évvel a fasizmus bukása után a fajgyűlölő Dél-afrikai Köztársaságban olyan rendszer uralkodik, amelyet Hitler szánt a leigázott Európa népeinek!

1975. július 30.

ÖSZINTE VERGŐDÉS VÉGLETEK KÖZÖTT

THURZÓ LAJOS 1945-BEN

Harmincöt évvel ezelőtt jelent meg a Napos oldal, binni kell, hogy a három és fél évtized ellenére is sokan vannak még, akik emlékeznek a szelíd szavú költő kötetére. Már a címekből is a megbékélt ember kiegyensúlyozott nyugalma árad: Országúton — Rügyfakadás — Nyáresti ének — Bácskai táj — Kenyér — Aratásra — A Tiszánál — Őszi vers — Csendes eső — Ébredés — Tavasz esősepppek — Tavasz elé — Színek a tavaszban — Ember az őszi utcán — Téli est a hídon...

Érdekes, hogy az újságíró Thurzó Lajos cikkeit, riportjait nem ez a kiegyensúlyozottság jellemzi. Ellenkezőleg. Inkább mondhatjuk róla, hogy a szélsőségek embere volt, hogy a végletek között vergődött, határtalanul tudott lelkesedni, de mintha mélységes lett volna a kiábrándulása, az elkeseredése is.

1945. szeptember 30-án, a vasárnapi számban jelent meg Reggel című jegyzete (6. oldal, kurzívval kiemelve):

A nap már jó magasan jár a háztetők felett, de még érezni a Fruška gora hideg, csípős leheletét. Azoknak a mellékutcáknak zöld gyepén, ahol már véget ér a vigasztalan és sűrű kő, büszke libák rikkantanak bele a friss reggeli zajba. A közeli gyárak szirénái elnyújtott hangon hívják munkára a város dolgozóit. A házak kitért ablakaiból az éjszakában kifáradt virágok nyújtják napsugárra szomjas kelyheiket a nap felé, és mögülük valahonnan a szobák mélyéből vidám reggeli muzsikát permetez ki az utcára a rádió.

A Futaki út teljes hosszában már látni és érezni a Duna-parti város lázasan lüktető érverését. Lassan kitérülnek a fűszerboltok, csemege-